

Wacław Mendys

W sprawie wykonania orzeczeń o rozgraniczeniu nieruchomości

Palestra 18/1(193), 62-64

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WACŁAW MENDYS

W sprawie wykonania orzeczeń o rozgraniczeniu nieruchomości

Autor reprezentuje stanowisko, że orzeczenie o rozgraniczeniu nieruchomości jest tytułem egzekucyjnym w rozumieniu art. 777 k.p.c. Po nadaniu klauzuli wykonalności orzeczenie to podlega przymusowemu wykonaniu. Organem właściwym do wykonania tego jest komornik sądu. Wykonanie polega na utrwaleniu znaków granicznych.

Postępowanie w sprawach o rozgraniczenie nieruchomości może się kończyć ugodą, decyzją administracyjną lub orzeczeniem sądu, wydanym w formie postanowienia. Wyłania się więc pytanie, czy tego rodzaju uгода lub decyzja administracyjna bądź postanowienie sądowe mogą być uważane za tytuł egzekucyjny w rozumieniu art. 777 k.p.c., a więc czy może im być nadana klauzula wykonalności, oraz czy i w jakim zakresie mogą one podlegać przymusowemu wykonaniu.

W Komentarzu do postępowania zabezpieczającego i egzekucyjnego Edmund Wengerek¹ przedstawia pogląd, w myśl którego orzeczenie o rozgraniczeniu nieruchomości może być uważane za tytuł egzekucyjny tylko wówczas, gdy zawiera również rozstrzygnięcie co do wydania przedmiotu rozgraniczenia (w przeciwnym razie nie byłoby ono tu tytułem egzekucyjnym). Uzasadnienie tego poglądu stanowić ma uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1968 r. III CZP 102/68².

Wydaje się jednak, że zachodzi tu pewne nieporozumienie. Powołana bowiem uchwała Sądu Najwyższego nie dotyczy bezpośrednio postawionego na wstępie pytania. Z dokładnej analizy tekstu owej uchwały zdaje się wynikać, że jej przedmiotem była kwestia, czy na podstawie samego tylko orzeczenia o rozgraniczeniu (nie zawierającego rozstrzygnięcia w sprawie wydania przedmiotu rozgraniczenia) można prowadzić egzekucję zmierzającą do odebrania gruntu osobie nieuprawnionej i oddania go właścicielowi. Sąd Najwyższy zajął tu stanowisko, że jeżeli sąd nie orzekł o obowiązku wydania gruntu w postanowieniu o rozgraniczeniu, to dla jego odebrania niezbędne jest wytoczenie odrębnego powództwa windykacyjnego. Z tak rozumianej uchwały można więc co najwyżej wysnuć wniosek, iż orzeczenie o rozgraniczeniu, które nie zawiera rozstrzygnięcia o wydaniu gruntu, nie może być uznane za tytuł egzekucyjny zdalny do odebrania gruntu. Taki wniosek nie przekreśla jednak

¹ E. Wengerek: Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne — Komentarz, Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1972, str. 640.

² OSNCP 1969, nr 9, poz. 155.

twierdzenia, że orzeczenie o rozgraniczeniu jest tytułem egzekucyjnym w rozumieniu art. 777 k.p.c. w innym znaczeniu, a mianowicie w znaczeniu odpowiadającym funkcjom rozgraniczenia.

Ustalenie granicy pomiędzy nieruchomościami ma cel samo w sobie, gdyż usuwa stan niepewności w zakresie władania gruntem. Postępowanie rozgraniczeniowe wiąże się często, ale nie zawsze z dalej idącymi roszczeniami windykacyjnymi. Jak zresztą wykazuje praktyka, wypadki, w których stronom chodzi jedynie o ustalenie granic ich nieruchomości, wcale nie należą do rzadkich. Nie zawsze bowiem właściciel gruntu jest zainteresowany w jego windykowaniu od sąsiada; wystarczy mu często wykazanie granic jego nieruchomości.

Przykładowo można tu wskazać na sytuację, kiedy „granicę” pomiędzy nieruchomościami stanowi szeroka miedza użytkowana przez właścicieli sąsiadujących gruntów jako droga dojazdowa do pola. Żaden z właścicieli sąsiadujących gruntów nie ma w takiej sytuacji interesu gospodarczego w windykowaniu swojej części owej drogi, gdyż praktycznie prowadziłoby to do jej likwidacji. Właściciele natomiast mogą być zainteresowani w wykazaniu, że owa droga urządzona została również kosztem ich gruntów. Najprościej zaś mogą to wykazać w drodze rozgraniczenia.

W związku z powyższym — ze względu na cel, jakiemu ma służyć postępowanie rozgraniczeniowe — nie do przyjęcia byłoby konsekwencje poglądu, że orzeczenie o rozgraniczeniu nie może być uważane za tytuł egzekucyjny i jako takie nie może podlegać przymusowemu wykonaniu. W takiej bowiem sytuacji całe postępowanie rozgraniczeniowe po prostu nie miałyby żadnego sensu.

Dla właściwego zrozumienia intencji E. Wengerka nie można pominąć faktu, że przedstawiony przez niego pogląd zawarty jest w jego Komentarzu w uwagach dotyczących art. 1046 k.p.c., a więc przepisu regulującego postępowanie egzekucyjne w sprawach w najszerszym tego słowa znaczeniu windykacyjnych. Więcej nawet, na stronie 122 tegoż Komentarza (w uwagach do pkt 3 art. 377 k.p.c.) autor ten wyraźnie stwierdza, że „do innych orzeczeń, ugód i aktów, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej, należą przede wszystkim: (...) ugody zawarte przed mierniczym dokonującym czynności ustalenia granic; ugody te mają moc ugód sądowych. Również prawomocne orzeczenia władzy mierniczej o rozgraniczeniu mają moc wyroków sądowych (...)”.

W konsekwencji przytoczonych wyżej uwag można chyba pozwolić sobie na stwierdzenie, że przedstawiony na wstępie niniejszych rozważań pogląd E. Wengerka jest wynikiem raczej niezbyt szczęśliwej redakcji tekstu cyt. Komentarza niż świadomych intencji jego autora.

Pogląd, że orzeczenie o rozgraniczeniu — bez względu na to, czy jest to decyzja administracyjna, czy też postanowienie sądu — jest tytułem egzekucyjnym w rozumieniu art. 777 k.p.c. nie ma w zasadzie przeciwników³. Wszelkie możliwe wątpliwości w tym zakresie ostatecznie rozstrzygnęło postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7.IV.1972 r. w sprawie III CRN 115/72⁴. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy w spo-

³ R. Czarniecki: O rozgraniczeniu nieruchomości, „Nowe Prawo” 1959, nr 7—8, str. 846; W. Hans: Rozgraniczenie nieruchomości „Nowe Prawo” 1959, nr 7—8, str. 905.

⁴ OSNCP 1973, nr 2, poz. 34.

sób nie budzący żadnych wątpliwości wyraził pogląd, że „orzeczenie o rozgraniczeniu nieruchomości, w którym oznaczono jedynie ich granice, stanowi tytuł egzekucyjny podlegający zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności i wykonaniu w zakresie, jaki określa art. 1 dekretu z 13.IX 1946 r. o rozgraniczeniu nieruchomości”.

W tej sytuacji jasne więc jest, że orzeczenie o rozgraniczeniu jest tytułem egzekucyjnym w rozumieniu art. 777 k.p.c. i że po zaopatrzeniu tego orzeczenia w klauzulę wykonalności podlega ono przymusowemu wykonaniu. Wyłaniają się jednak wątpliwości dotyczące tego, na czym ma polegać wykonanie orzeczenia o rozgraniczeniu.

Wyżej przedstawiono już słuszny chyba pogląd, że na podstawie orzeczenia o rozgraniczeniu nie zawierającego również orzeczenia co do wydania gruntu nie można prowadzić windykacji części gruntu. Dla pełnego przedstawienia tego zagadnienia należy stwierdzić, że pogląd ten, jako dotyczący jedynie części przedmiotu rozważań i opisujący go od strony negatywnej, jest jednak niewystarczający. Pełnej zatem odpowiedzi należy szukać w przepisach dekretu z dnia 13.IX.1946 r., jako normującego podstawowe zasady rozgraniczenia i jego istoty.

Otóż art. 1 tego dekretu stanowi, że „rozgraniczenie nieruchomości polega na oznaczeniu granic, tj. na określeniu położenia punktów i linii granicznych, utrwaleniu ich na gruncie oraz sporządzeniu odpowiednich dokumentów”, Przepis ten wspomina więc o trzech różnego rodzaju czynnościach:

- a) o określeniu położenia punktów i linii granicznych (oznaczenie granic),
- b) o utrwaleniu ich na gruncie,
- c) o sporządzeniu odpowiednich dokumentów.

Powyższe czynności można scharakteryzować pokrótce w sposób następujący.

Ad a). Na podstawie zebranego materiału dowodowego w sprawie organ, przed którym toczy się postępowanie, wydaje na podstawie przepisów prawa (art.153 k.c.) orzeczenie, w którym ustala przebieg linii granicznej.

Ad b). Ustaloną w powyższy sposób granicę organ ten oznacza następnie na gruncie przez umieszczenie odpowiednich znaków.

Ad c). Wyniki postępowania rozgraniczeniowego rejestruje się przez sporządzenie odpowiednich planów oraz spisanie sentencji orzeczenia.

Bliższe omówienie powyższych czynności przekracza potrzeby naszych rozważań. Można jednak wysunąć twierdzenie, że wykonanie orzeczenia o rozgraniczeniu może polegać tylko na utrwaleniu na gruncie (ad b) znaków oznaczających przebieg granicy, ustalonej w toku postępowania (ad a) i oznaczonej na planie (ad c).

Potrzeba wykonania w postępowaniu egzekucyjnym orzeczenia o rozgraniczeniu może powstać zarówno wtedy, gdy w postępowaniu rozgraniczeniowym znaków granicznych w ogóle nie utrwalono, jak i wtedy, gdy umieszczone w toku tego postępowania znaki zostały następnie usunięte albo gdy zostały one zatarte.

Organem właściwym do przeprowadzenia tak rozumianej egzekucji jest komornik (art. 759 § 2 k.p.c.). Utrwalenia znaków granicznych dokonuje komornik z udziałem mierniczego (art. 17 dekretu z 1946 r.).